

13.2 Inleiding in de vernieuwde antroposofie voor medewerkers van een antroposofische organisatie

Al vele jaren is er een verloop van antroposofisch geschoolde medewerkers in antroposofische instellingen, zoals in de gehandicaptenzorg, op scholen, opleidingsinstituten, in werkgemeenschappen, en dat er instroom komt van werknemers die weinig tot geen affiniteit hebben met de antroposofie. Ook medewerkers die er wel in zijn geïnteresseerd, krijgen niet vaak adequate begeleiding hierin aangeboden, of cursussen waarin het ze duidelijk wordt gemaakt waarom de dingen gaan zoals ze gaan. Ook wanneer een antroposofische instelling fuseert, dient de eigenheid te worden benadrukt, zodat het geen antroposofisch 'sausje' wordt, maar zich als instelling ook werkelijk onderscheidt van meer reguliere instellingen. Wat lang niet altijd goed gaat.

Daarom leek het me zinvol om eens na te gaan wat eraan schort, en hoe je dat dan wel praktisch kunt invullen. Vandaar de navolgende opzet. En naast de bespreking mijnerzijds gaat het ook om een stukje invulling hierbij.

Wat is antroposofie

Volgens de grondlegger ervan, Rudolf Steiner, zou je elke dag een andere naam kunnen verzinnen. Maar het is gewoonweg de antroposofie gebleven. Letterlijk betekent dat 'liefde voor de wijsheid omtrent de mens'. Volgens hem is het bij de stichting ervan, begin vorige eeuw, een nieuwe ingang tot de hogere werelden dan de louter fysieke, die zich echter alle in de fysieke wereld van de verschijnselen uitdrukken, ook in ons. Ons denken is nu zo ver ontwikkeld, dat we naast abstracte gedachten, ook voorstellingen kunnen produceren en daarmee onze wetenschap verruimen tot een geestwetenschap, die de hogere werelden bij de waarnemingen betreft. Antroposofie is dus een vorm van wetenschap, en wel de geestwetenschap, die het intellectuele verstand wil richten op de werkingen van de geest, en zo tot beeldend denken kan worden.

Van hieruit ontstaat een beeld van de mens en de aarde dat uitgebreider is dan de overwegend natuurwetenschappelijke visie, die elk verschijnsel in en vanuit de fysieke werkelijkheid neigt te verklaren. Je krijgt een breder voorstellings- en begrippenkader wanneer je de wetenschap verruimt met de inzichten van de geest, en

daarnaast van de werkingen van het leven en van de ziel. Daarmee heb je gelijk de drie hogere werkelijkheden, die zich in het fysieke bestaan afspiegelen: Het leven kun je herkennen bij het verschil tussen een slapend en een overleden persoon. De ziel kun je herkennen aan de gevoelens die je waar kunt nemen, en die je waarnemingen kleuren. En de geest heeft met zinvolheid en lichtkracht te maken.

Hiermee kom je ook aan een stuk ontwikkelingsmogelijkheid, want de antroposofie erkent op grond van geestelijke waarnemingen dat de ziel en de geest zich kunnen ontwikkelen. En dat doen ze niet alleen in één leven, maar in opeenvolgende levens op aarde door telkens verder te werken aan dat wat je hebt voorgenomen om te ontwikkelen, en aan je onvolkomenheden om dat te bereiken. Je komt hier dus op het gebied van karma en reïncarnatie, wat de antroposofie deelt met verschillende andere religieuze en esoterische richtingen. Hierbij is wel eigen is dat ieder mens zijn eigen geest als ondeelbaar, in-dividueel ervaart vanaf zijn derde levensjaar, waartegen hij vanaf die leeftijd 'ik' zegt. En daarmee is het ook een vorm van esoterisch Christendom, want dat gaat uit van Christus die aan ieder mens afzonderlijk de geestkiem, het 'ik ben' heeft gebracht. Dit zijn de pijlers van de antroposofie, maar daarmee is natuurlijk lang niet alles gezegd.

De antroposofie, ontstaan vanuit historisch perspectief

In de tijd van haar ontstaan waren er meerdere geestelijke stromen aan het ontwikkelen en actief in Europa, want de instroom van oosterse kennis vanuit onder andere Boeddhistische en de Hindoe tradities was toen zojuist op gang gekomen. Daarnaast was de poort naar de geestelijke werelden weer opengegaan, na een lange tijd van afgeslotenheid ervan – wat de Hindoe traditie het 'Kali Yuga' oftewel 'duistere tijdperk' noemt. Rudolf Steiner was aanvankelijk secretaris van de Theosofische Vereniging, welke zich grondde op die oosterse kennis. Maar na het aannemen van een aantal andere kopstukken hiervan dat Krishnamurti de verwachte wereldleraar zou zijn, scheidde hij zich hiervan af en stichtte met een aantal medestanders de Antroposofische Vereniging. Maar de wortels ervan gaan nog veel verder terug. Er is een lange traditie in Europa van esoterische bewegingen. Die liep via het Keltendom (die als eerste volk de verbinding van Christus met de

aarde hadden waargenomen), de Manicheeërs (de latere Katharen), de Tempeliers en Rozenkruisers. En ook binnen de kloosters is veel innerlijk werk verricht, wat allemaal voorwerk was voor deze nieuwe beweging, die zich vooral richtte op onze eigen esoterische tradities, en de inzichten en uitwerkingen aanpaste aan de toenmalige tijd.

Een aantal mensen uit de Theosofische beweging ging met Steiner mee. Maar onderling ontstond er veel strijd, aangezien vele van deze mensen en de stromingen die zij vertegenwoordigden, elkaar in vorige levens vaak op leven en dood hadden bestreden. Om hieraan het hoofd te bieden, richtte Rudolf Steiner rond Kerst 1923 de Antroposofische Vereniging opnieuw op door deze internationaal te maken en te grondvesten op de landsverenigingen. Hiertoe nodigde hij de vertegenwoordigers uit van alle geestelijke stromingen over de gehele wereld die op dat moment serieus innerlijk werk verrichtten: dat waren tegen de 1000 mensen. En met hen stichtte hij de Nieuwe Mysteriën, waarbij iedereen door de antroposofische geestwetenschap zich kon laten leiden en innerlijk verrijken. Dit betekent dus, dat het geen besloten club diende te worden, maar dat elke religie en geestelijke traditie hierin mee kon doen.

Nu is na Steiner's dood weer veel strijd opgelaaid, en is een deel van de leden en de door hen vertegenwoordigde geestelijke stromen uitgezet. Het deel dat verder ging, heeft de antroposofie op hun wijze naar beste kunnen ingevuld, maar nam niet opnieuw elke richting mee. En dat gaf op zijn zachtst gezegd wat verstarring, en ook wel dogmatisering – een reden waarom vaak antroposofen weerzin op kunnen wekken bij andere mensen. Gelukkig is daar de laatste jaren een keerpunt in gekomen.

Ook is er sinds de stichting veel gebeurd met ons menselijk bewustzijn, We zijn door twee wereldoorlogen heen gegaan, en ons bewustzijn is sterk gegroeid. Ook voor de hogere werelden van het leven, de ziel en de geest. Ons bewustzijn is stap voor stap voor en door het hart toegankelijk geworden. Steeds meer kinderen worden er geboren die al enigermate helderziend zijn, of helderhorend, of die sterke intuïties krijgen. We zijn als mensheid aan het doorgroeien.

Daarom ook dien je de antroposofie nu anders aan te pakken dan in de beginjaren. Toen werd er veel nagelezen over de geestelijke waarnemingen van Rudolf Steiner en enige van zijn medewerkers. Ne hebben steeds meer mensen de behoefte om dingen zelf te ervaren, en ook een weg te vinden met hun eigen al aanwezige innerlijke ervaringen. En die hangen niet alleen samen met het helderziende

waarnemen van omstandigheden of gevoelens, maar gaan vaak meer in de richting van door het gevoel heen, verbonden aan het hart: innerlijk horen, en ook van intuïtief weten hoe de dingen in elkaar steken, maar daar nog geen weg mee weten.

Het gaat heden dus om methoden van zelfkennis door beleving, van je eigen binnenwereld en ook van de hogere werelden van het leven, de ziel en de geest in en om je heen. Het gaat om praktische handvatten om mee te kunnen werken, niet om louter theoretische uiteenzettingen – hoe verhelderend die ook vaak kunnen zijn. En je komt hier op het gebied van het ontwikkelen van de geestelijke vaardigheden van inspiratie, dat wil zeggen helder horen, voelen, en ook kunnen sturen van processen vanuit je hart; en op het gebied van de intuïtie, dat betekent inzicht krijgen in wat er leeft in je eigen wil en die van anderen en situaties. En dat vergt veel oefenen van waarnemen en vertrouwen op je waarnemingen, die veelal komen vanuit de onderbuik en door het gevoel heen. En al deze innerlijke waarnemingen, vanuit en door je eigen duisternis van het onderbewustzijn heen, dien je weer naar het heldere licht van het bewustzijn te brengen, echter achteraf. Dit is dus een weg van aftasten, proberen, en dan overdenken en wegen herkennen, in jezelf en in de processen om je heen.

Kortom: je dient de weg van de duisternis (voor de huidige op de buitenwereld gerichte zintuigen) te gaan bewandelen, door je gevoel heen, en hierin praktische handvatten te ontwikkelen op grond waarvan je zelf verder kunt komen. Je dient je eigen onhelderheden van je dubbelganger aan te zien, je eigen kleinheid. En daarmee ontwikkel je hogere zielszintuigen, die zijn gelegen op je chakra's. Dit is dus een richting die je met de antroposofie in de huidige tijd dient te bewandelen. En zo vernieuw je haar en past haar aan bij het huidige bewustzijn, dat al een eeuw verder is in haar ontwikkeling dan bij de stichting van de antroposofie.

Als invulling van die nieuwe wegen vanuit de inzichten en ervaringen kun je denken aan de volgende onderdelen:

-Je dient een schildering te geven van de kosmisch-aardse ontwikkeling en de samenhang met de vier elementen en onze vier lichamen

De antroposofie gaat er namelijk vanuit dat onze huidige vaste toestand van de aarde is ontwikkeld uit een stap voor stap verdichting

van de oorspronkelijke oer-warmte (het element vuur), via de lucht en het licht (element lucht) en het water en de klank (het element water). Op deze voormalige toestanden van de aarde werden respectievelijk ons fysieke lichaam aangelegd, in de warmte (deze toestand heet de Oude Saturnus), ons levenslichaam, toen in de lucht, nu in het water (genoemd de Oude Zon), en daarna ons astrale ofwel zielslichaam, toen in het water (genoemd de Oude Maan). Na onze vaste aarde komen er nog drie toestanden van de aarde, die meer en meer zullen verfijnen en minder dicht worden, waarop we onze hogere geestkwaliteiten imaginatie, inspiratie en intuïtie zullen kunnen uitwerken.

Deze zienswijze geeft een dieper en breder perspectief aan de zin van ons bestaan dan dat de huidige natuurwetenschap ons voorspiegelt, aangezien die alles alleen in en vanuit het fysiek waarneembare neigt te verklaren, zonder een ontwikkelingsperspectief van materie en chemische elementen.

-de herkenning van de vier lichamen: geest, ziel, levens- en fysiek lichaam

Je kunt uit deze kosmisch-aardse ontwikkeling ook begrijpen hoe onze vier lichamen geest, ziel, levens- en fysiek lichaam samenhangen met de gehele ontwikkeling, en ook hoe wij daarmee omvormend aan onszelf en aan de aarde kunnen werken. Dat geeft heldere handvatten voor verdere ontwikkeling. Met name het weten over het levenslichaam is iets wat de antroposofie helder en eigenlijk uniek heeft uitgewerkt.

-de vier temperamenten die hiermee samenhangen

Vanuit de vier lichamen en hun weerslag in het levenslichaam van de mens, kun je ook begrip krijgen voor de vier temperamenten, die basaal je verbinding met de wereld bepalen. Nu hebben de meeste mensen een mengvorm van verschillende temperamenten, maar je kunt jezelf en anderen door deze kennis toe te passen, wel beter begrijpen.

-de zielsstructuren en hun samenhang met de ontwikkeling van cultuurperiodes

We hebben drie verschillende typen van ziel:
eentje waarmee we gewaarwordingen en gevoelens kunnen hebben;
eentje waarmee we kunnen denken;

en eentje waarmee we bewust kunnen worden aan en door ons fysieke lichaam en aan de fysieke wereld der verschijnselen.

Elk van deze zielsstructuren hangt samen met een specifieke cultuurperiode. De huidige, begonnen met de Renaissance, is die van de bewustzijnsziel. We zijn daarom heel anders qua bewustzijn dan de Middeleeuwer.

-de chemische elementen als een weerslag van dit ontwikkelingsproces in ons: de eiwitten die de sfinx in ons vormen

Heel belangrijk is het om te weten dat ons fysieke lichaam en de gehele fysieke werkelijkheid een weerslag is van hoge geestelijke werelden. Zo zijn de chemische elementen de dragers van onze verschillende lichamen, en hun objectivaties in de fysieke werkelijkheid om ons heen. Zij zijn verdichtingen van de gebieden van de dierenriem, waarachter de hoge engelwezens schuil gaan die wij de Cherubijnen ofwel Harmoniegeesten noemen.

Onze eiwitten zijn opgebouwd uit de volgende vier basale elementen:

*Koolstof – drager van ons fysieke lichaam (vanuit de Schorpioen)

*Zuurstof – drager van het leven (vanuit de Waterman)

*Stikstof – drager van de ziel (vanuit de Stier)

*Waterstof – drager van de geest (vanuit de Leeuw)

Deze 4 elementen in het eiwit vormen de sfinx in ons; de herinnering aan een oude ontwikkelingsfase die nu in ons fysiek is geworden. En hieraan verbonden vind je de andere belangrijke chemische elementen. Deze chemische elementen zijn afkomstig van andere gebieden van de dierenriem; zij zijn de helpers van de vorige vier.

-de 12 zintuigen alle leren kennen en ervaren

Naast de vijf op de buitenwereld gerichte zintuigen kijk, geur, smaak, tasten en horen zijn er nog zeven meer verborgen zintuigen: levenszin, bewegingszin, warmtezin, evenwichtsin, denkzin en woordzin. Deze te leren kennen kan veel over jezelf zeggen, en helpt je de waarnemingen beter te differentiëren.

-de 7 à 8 zielezintuigen en hun ontwikkelingsmogelijkheden

Wanneer we onze ziel en geest ontwikkelen, openen we de hogere zielszintuigen die zijn verbonden aan onze chakra's ofwel lotusbloemen. Deze liggen in tussen ons astraal/zielslichaam – waarin we bewustzijn hebben – en ons levenslichaam – dat bestaat uit vormen en gebaren, die zich in de tijd kunnen ontwikkelen. Elk van

deze bloemen heeft een specifiek aantal bladen. Door moreel te leren werken vanuit onze idealen en principes, maak je bewuste gebaren, geheten 'deugden', en hiermee open je de verschillende bladen van deze hogere zintuigen, waardoor je waarnemingen kunt krijgen uit de hogere werelden; die van het leven, de ziel en de geest.

-de zielstypen van de mens ervaren vanuit de eigen orgaanstemmingen i.s.m. de planeetwerkingen in ons

We nemen bij onze geboorte de krachten en kwaliteiten van de planeetsferen om de aarde met ons mee, en vormen er onze organen mee. We zijn dus in die zin letterlijk de microkosmos als afspiegeling van het grotere geheel. Deze planeet/orgaankrachten bepalen sterk je stemmingen en ook je wijze van handelen. Leer je die kennen, dan kun je anderen beter begrijpen, want ieder heeft een of twee van die planeetwerkingen prominent in zijn constitutie aanwezig.

Je kunt deze typen heel goed in ritmen en toonaarden van de planeten beleven.

-de wezens achter de elementen leren kennen en met hen samenwerken

De verschijnselen in de wereld worden veroorzaakt en in stand gehouden door onzichtbare wezens die werken in en door een van de vier elementen. zij zijn de gedachten van nog hogere wezens, de groepen van engelen, die scheppend zijn in hun denken, en wanneer zij denken, schappen zij wezens die hun gedachten dan uitvoeren. Dat zijn de wezens in de elementen. Wij kennen ze uit sprookjes. Maar zij onderhouden de wereld, en ook ons lichaam. Hen leren kennen en met hen leren samenwerken is essentieel voor onze verdere ontwikkeling, want we dienen het samen met hen te doen. Zo was dat in een oude tijd, toen ij mee hielpen te bouwen aan onze lichamen. Zij hebben zich echter van ons bewustzijn teruggetrokken – oftewel ons bewustzijn voor hen werd gesloten. Nu gaat ons bewustzijn weer wel open en wachten zij op onze leiding.

In elk beroep kun je met hen leren samen te werken; dat doen zij heel graag.

-de engelen van de aarde en van de hemel leren kennen in hun werkingen

Dit zijn twee onderscheiden groepen in hun werkingen. Zij komen overeen in bewustzijn, maar niet in hun werkingen. Hen te leren

kennen is essentieel voor het verdere verloop en beheer van de aarde. De eerste groep zijn allen hulpen van Moeder Aarde. Je vindt hen in processen van gezondheid en ziekte, bij energetische stromen, en bij de planten als de leidende engelen, de zogeheten plantendeva's. Erg belangrijk om met hen te leren samenwerken wanneer je met kruiden werkt. Daarnaast de storm-engelen, de stroom-alven, riviergoden, en de winden-engelen. En heel belangrijk: de landschapsengelen. Zij beheren energetische landschappen en leiden de elementwezens. De hemelse engelen zijn onder te verdelen in negen bewustzijns-groepen, waarvan elk een aangrijpingspunt heeft in een van de planeet- en sterrensferen. Deze engelgroepen leren kennen helpt je processen en omstandigheden te doorzien en erop in te spelen. Je komt hun werkingen tegen in elke geleiding van de samenleving en maatschappij, dus ook binnen je werk.

-de gevallen engelen in verband met de onderaardse sferen en hun uitwerkingen in ons en in de cultuur

Bij elke ontwikkelingsstap van de verschillende engelgroepen, waardoor zij zelf verder in hun ontwikkeling kwamen, bleef een deel van hun broeders achter en ging tegenwerken. Dit omdat zij zich niet vrij voelden, en juist dit wel wilden bereiken. Zij zijn de wezens die we kennen in elke tegenwerking binnen onszelf en in de maatschappij en samenleving. Maar zonder hen zouden we ons niet ontwikkelen. Voor elk van deze groepen van tegen-engelen zijn er sferen onder de aarde gemaakt, waarin zij aangrijpen. Zo zijn er dus ook negen tegensferen in de aarde.

-de dubbelganger in zijn aspecten leren kennen in jezelf en in anderen, en hiermee leren omgaan

Onze dubbelganger draagt die set van krachten en kwaliteiten waarvan we ons nog niet bewust zijn. Dat uit zich dan in onze gedragingen, en anderen kunnen zich hieraan stoten en ergeren. Het zijn je nog niet bewust geworden delen in je ziel. Door de reacties van anderen op jouw gedrag kun je die delen van de dubbelganger bewust worden en eraan gaan werken. Dat vraagt dus de moed om dit aan te durven zien in plaats van de ander overall de schuld van te geven.

Ga je in je leven al of niet bewust een inwijding in de onbewuste lagen van je ziel, dus door je orgaanprocessen heen, dan kan zich je

dubbelganger onverbloemd aan je tonen. Je dient je dan verder bewust met hem uiteen te zetten, anders loop je in de valkuilen binnen jezelf. Deze leren kennen, ook in werksituaties, is een essentieel onderdeel van ons mens-zijn binnen onze samenwerkingsverbanden.

-de religieuze jaarfeesten als gymnastiek van de geest, het ik

Door de jaarfeesten te beleven, die samenhangen met de doorgang van de zon door de dierenriem gedurende een jaar en daarmee samenhangt de seizoenen, verbind je jezelf met de werkingen vanuit de dierenriem, die je eigen geestkiem, je ik voeden en sturen. zo kun je jezelf als een geest beleven tussen de vele anderen. En kun je groeien, door de weerstanden heen.

-de werkingen van de sterren en de sterrenbeelden in ons en in de aarde leren kennen

De sterren en sterrenbeelden vormen de oervormen voor ons lichaam, en voor alles om ons heen. Daarnaast zijn ze de uitgangspunten voor onze ontwikkeling, want we nemen ze mee van voor onze geboorte als onze idealen. Deze leren kennen, helpt je sterk in je ontwikkeling, en kan ook de omstandigheden waarin je verkeert, verhelderen.

Er zijn daarnaast 4 verschillende wegen aan de sterrenhemel te ontdekken, die elk met de ontwikkeling van een van onze lichamen samenhangt. Wil je je dus door je leven en werk verder verdiepen in het geestelijke en/of zoek je een inwijding, dan is kennis omtrent de sterrenhemel onontbeerlijk. Het zal je een diepere zin aan je leven geven.

Al deze onderdelen en de toepassing van deze kennis en ervaringen in je eigen vakgebied (zoals in de pedagogie, heilpedagogie, eurhythmie, kunstzinnige therapie, maar ook in elk ander denkbaar deelgebied) kan je sterk helpen verdiepen in het werk dat je uitvoert. Het geeft tevens een diepere zin, want je kunt je ermee en erdoor innerlijk ontwikkelen. Wat een van de hoofdoelen is waarom we op aarde rondlopen.. Je kunt je deze onderdelen met specifieke oefeningen en waarnemingen eigenmaken. Het gaat hierbij vooral om de eigen ervaringen. Binnen de Jaspis School zijn hier heel praktische en handzame methoden en werktuigen voor ontwikkeld, die vooral het kunstzinnige en speelse in je wakker maakt.